Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
TyV@eduskunta.fi

Viite: Asiantuntijalausuntopyyntö asiana K 1/2022 vp Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Asia: Vanhusasiavaltuutetun lausunto

Kiitämme mahdollisuudesta lausua näkemyksemme kertomuksesta. Vanhusasiavaltuutettu on uusi, itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Arvioimme tasa-arvovaltuutetun kertomusta ikääntyneiden ihmisten tasa-arvon toteutumisen näkökulmista.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa on käsitelty laajasti ja kattavasti valtuutetun tehtäviin liittyviä aihepiirejä ja ehdotetut toimenpiteet edistävät tasa-arvon toteutumista.

Johdannossa (luku1.3) käsitellään intersektionaalista näkökulmaa. Siinä todetaan, että tasa-arvolain syrjintäkieltoja ei voida soveltaa silloin, kun jokin yhdenvertaisuuslain mukainen syrjintäperuste vaikuttaa yhdessä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun kanssa - eikä tasa-arvovaltuutetulla ole toimivaltaa käsitellä tällaisia syrjintätilanteita. **Tasa-arvovaltuutettu esittää kertomuksessa, että tasa-arvovaltuutetulla pitäisi olla toimivalta käsitellä risteävän syrjinnän tilanteita silloin, kun sukupuoli tai sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu on tapauksessa syrjintäperusteena mukana. Vanhusasiavaltuutettu kannattaa sitä, että selvitettäisiin ja arvioitaisiin tätä toimivallan rajausta.**

Esimerkiksi ikääntyneiden naisten kannalta ikä ja vanhimpiin sukupolviin kuuluminen voivat olla vaikeuttamassa tasa-arvoisuuden toteutumista. Iäkkäistä naisista monet ovat olleet pitkiä jaksoja poissa työelämästä ja huolehtineet perheestä. Hyvinvointivaltion palvelut kuten kattava lasten päivähoito on kehittynyt vasta myöhemmin. ja tämä on kapeuttanut heidän mahdollisuuksiaan ansiotyöhön ja työeläkkeen karttumiseen. Eläketurvakeskuksen tilastot osoittavatkin, että naisten osuus korostuu pienituloisissa eläkeläisissä, ja tämän seurauksena he ovat muita riippuvaisempia sosiaalietuisuuksista ja niissä tehtävistä ratkaisuista. Pienituloisuus lisää iäkkäillä sekä pitkäaikaisten sairauksien riskiä että toimintakyvyn ongelmia ja THL:n mukaan nämä ovatkin yleisempiä iäkkäillä naisilla kuin miehillä. Toinen sukupuolen ja sukupolven yhteisvaikutusta kuvaava esimerkki on liikenne: Trafin mukaan iäkkäistä naisista ajokortti on

selvästi miehiä harvemmilla, ja tämän johdosta he ovat ikäisiään miehiä riippuvaisempia julkisesta liikenteestä. Julkisen liikenteen väheneminen vaikeuttaa erityisesti iäkkäiden naisten itsenäistä liikkumista.

Suomessa on noin 1,3 miljoona 65 vuotta täyttänyttä henkilöä. Yli 75-vuotiaita on noin 607.000 ja 85 vuotta täyttäneitäkin noin 162.000 (Tilastokeskus). **On erittäin tarpeellista, että tasa-arvovaltuutetun toiminnassa tarkastellaan lasten, nuorten ja työikäisten ohella sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumista yhteiskunnan eri aloilla myös iäkkään väestön kohdalla.** Tasa-arvovaltuutetun toimintaa koskevassa lainsäädännössä on jo nyt intersektionaalisuutta sukupuolen ja iän osalta, kun siinä määritellään tehtäviä koskien koulutusta, opetusta ja työelämää. Sen sijaan ikä ei näyttäydy palveluiden tai tavaroiden saatavuuteen ja tarjontaan koskevassa säädöksessä (8 c §). Pidämme tärkeänä, että tasa-arvoisuuden toteutumista tarkastellaan koko elämänkulun aikana.

Ikääntyneiden sukupuolivähemmistöihin kuuluvien oikeudet tulee yhdenvertaisesti turvata myös palveluissa mukaan lukien vanhuspalvelut. **Vanhusasiavaltuutettu näkee tärkeänä, että eri alojen ammattihenkilöille on tarjottava koulutusta kaikenikäisten sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden tilanteista ja heidän yhdenvertaisesta kohtaamisestaan.**

Helsingissä, toukokuun 30 päivänä 2022

Vanhusasiavaltuutettu Päivi Topo

Erityisasiantuntija Marjut Vuorela